
MONOGRAFIE PRAWNICZE

FORMA PISEMNA
I ELEKTRONICZNA
CZYNNOŚCI PRAWNYCH
STUDIUM PRAWNOPORÓWNAWCZE

MAJA MACIEJEWSKA-SZAŁAS

Wydawnictwo C.H.Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

MAJA MACIEJEWSKA-SZAŁAS • FORMA PISEMNA I ELEKTRONICZNA
CZYNNOŚCI PRAWNYCH. STUDIUM PRAWNOPORÓWNAWCZE

Polecamy inne nasze publikacje:

M. Gutowski

BEZSKUTECZNOŚĆ CZYNNOŚCI PRAWNEJ

Instytucje Prawa Prywatnego

E. Gniewek, P. Machnikowski

ZARYS PRAWA CYWILNEGO

Studia Prawnicze

A. Zieliński (wprowadzenie)

**KODEKS CYWILNY, KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO,
KODEKS RODZINNY I OPIEKUŃCZY, KOSZTY SĄDOWE
CYWILNE ORAZ INNE AKTY PRAWNE, wyd. 24**

Edycja Sądowa

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

FORMA PISEMNA
I ELEKTRONICZNA
CZYNNOŚCI PRAWNYCH
STUDIUM PRAWNOPORÓWNAWCZE

MAJA MACIEJEWSKA-SZAŁAS

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2014

Wydawca: Aneta Flisek

Wydanie publikacji dofinansowane przez
Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego

Stan prawny: 1 kwietnia 2014 r.

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2014**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-6014-0

ISBN e-book 978-83-255-6015-7

Książkę tę dedykuję mojemu ojcu Tadeuszowi

Spis treści

Wykaz skrótów	XIX
Wstęp	XXV
Bibliografia	XXIX
Rozdział I. Podpis elektroniczny, zapis elektroniczny, podpis i pismo w aktach międzynarodowych i wspólnotowych	1
§ 1. Rodzaje podpisów elektronicznych.....	1
I. Podpis cyfrowy.....	1
1. Istota i złożenie podpisu cyfrowego.....	1
2. Infrastruktura Klucza Publicznego	4
II. Podpis mobilny.....	6
III. Podpis biometryczny	7
IV. Biometryczny podpis własnoręczny.....	8
V. Podpis hasłowy.....	9
VI. Skanowany podpis własnoręczny.....	9
VII. Podpis klawiaturowy.....	10
VIII. Kliknięcie na ikony „Akceptuję”, „Zgadzam się” lub „Tak” na stronie internetowej.....	10
§ 2. Podstawowe modele regulacji prawnej podpisu elektronicznego.....	12
I. Model podpisu cyfrowego	12
II. Model minimalistyczny	14
III. Model dwutorowy.....	16
§ 3. Ustawa modelowa UNCITRAL o handlu elektronicznym.....	18
I. Uchwalenie ustawy modelowej o handlu elektronicznym.....	18
II. Spełnienie wymogu pisma przez zapis elektroniczny.....	20
III. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	21
IV. Zasada niedyskryminacji informacji w formie elektronicznej. Moc dowodowa informacji w formie elektronicznej	24
§ 4. Ustawa modelowa UNCITRAL o podpisach elektronicznych.....	27
I. Uchwalenie ustawy modelowej UNCITRAL o podpisach elektronicznych	27
II. Pojęcie podpisu elektronicznego	28

III. Zasada niedyskryminacji metod tworzenia podpisu elektronicznego	29
IV. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	30
V. Pojęcie i obowiązki podpisującego, podmiotu świadczącego usługi certyfikacyjne oraz osoby polegającej na podpisie elektronicznym.....	33
§ 5. Konwencja Narodów Zjednoczonych o używaniu komunikacji elektronicznej w kontraktach międzynarodowych.....	37
I. Uchwalenie Konwencji Narodów Zjednoczonych o używaniu komunikacji elektronicznej w międzynarodowych kontraktach.....	37
II. Spełnienie wymogu pisma przez zapis elektroniczny.....	38
III. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	38
§ 6. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wspólnotowych ram w zakresie podpisów elektronicznych.....	41
I. Uchwalenie dyrektywy w sprawie wspólnotowych ram w zakresie podpisów elektronicznych	41
II. Pojęcie podpisu elektronicznego	45
III. Pojęcie zaawansowanego podpisu elektronicznego	48
IV. Pojęcie podpisującego, urzędzeń oraz danych służących do składania i weryfikacji podpisu elektronicznego.....	48
V. Pojęcie certyfikatu i certyfikatu kwalifikowanego.....	50
VI. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	51
VII. Dopuszczalność podpisu elektronicznego jako dowodu w postępowaniu sądowym oraz jego moc dowodowa	54
VIII. Podmioty świadczące usługi certyfikacyjne.....	55
§ 7. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie niektórych aspektów prawnych społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym).....	58
I. Zasada dopuszczalności zawierania umów w formie elektronicznej.....	59
II. Wyjątki od zasady dopuszczalności zawierania umów w formie elektronicznej.....	60
§ 8. Zasady Europejskiego Prawa Umów	61
I. Zasada swobody formy.....	62
II. Pojęcie pisma.....	62
§ 9. Wspólny Układ Odniesienia.....	64
I. Zasada swobody formy.....	64
II. Wymagania formalne.....	65

1. Forma tekstowa.....	66
2. Forma tekstowa na trwałym nośniku	67
3. Pismo	68
4. Podpis	69
III. Zasady Istniejącego Wspólnotowego Prawa Umów.....	71
§ 10. Podsumowanie	73
Rozdział II. Forma pisemna i elektroniczna w prawie Stanów Zjednoczonych Ameryki	83
§ 1. Geneza instytucji podpisu elektronicznego w prawie amerykańskim.....	83
I. Wytuczne podpisu cyfrowego Amerykańskiego Stowarzyszenia Prawników	83
II. Ustawa o podpisie cyfrowym stanu Utah	85
III. Regulacje prawne obowiązujące w poszczególnych stanach przed wprowadzeniem jednolitych rozwiązań prawnych na obszarze całego państwa	87
1. Stan Utah	87
2. Stan Georgia	88
3. Stan Illinois.....	90
4. Stan Floryda.....	91
§ 2. Forma pisemna w prawie amerykańskim.....	95
I. Geneza formy pisemnej w prawie amerykańskim	95
II. Zakres zastosowania formy pisemnej.....	98
III. Spełnienie wymogu formy pisemnej przez złożenie oświadczenia woli za pomocą środków komunikacji na odległość.....	101
1. Oświadczenie woli złożone za pomocą telegrafu.....	102
A. Telegram zamówiony w biurze telegraficznym.....	102
B. Telegram zamówiony telefonicznie	105
C. Podpis na telegramie	106
2. Oświadczenie woli złożone za pomocą dalekopisu	109
3. Oświadczenie woli złożone za pomocą telefaksu.....	112
IV. Spełnienie wymogu formy pisemnej przez zapis oświadczenia woli na taśmie magnetofonowej i złożenie go w formie elektronicznej.....	115
1. Oświadczenie woli zapisane na taśmie magnetofonowej.....	115
2. Oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej.....	117
V. Pojęcie podpisu.....	120
1. Forma podpisu	120
A. Uwagi ogólne.....	120

B. Inicjały	121
C. Znak	122
2. Sposób złożenia podpisu	125
A. Podpis napisany piórem, długopisem oraz ołówkiem.....	125
B. Podpis wydrukowany oraz napisany na maszynie do pisania	126
C. Podpis odbity z pieczęci.....	127
3. Subscribe	128
4. Pomoc przy składaniu podpisu	128
5. Złożenie podpisu przez osobę trzecią w obecności i pod kierownictwem podpisującego.....	129
6. Potwierdzenie podpisu uprzednio złożonego.....	130
7. Podpis pełnomocnika	130
8. Podpis funkcjonariusza publicznego	132
9. Miejsce złożenia podpisu	134
VI. Pojęcie memorandum	139
1. Forma memorandum.....	139
2. Memorandum składające się z kilku pism	141
3. Istota i przedmiot memorandum.....	143
4. Czas sporządzenia memorandum	148
5. Brak wymogu doręczenia memorandum drugiej stronie czynności prawnej	152
VII. Skutki niedochowania formy pisemnej.....	155
VIII. Funkcje formy czynności prawnej.....	158
IX. Wybór najlepszego sposobu zapewnienia spełnienia wymogu formy pisemnej przez złożenie oświadczenia woli w formie elektronicznej. Dyskusja w doktrynie amerykańskiej.....	160
1. Propozycja zaniechania działań legislacyjnych i pozostawienia kwestii spełnienia wymogu formy pisemnej przez złożenie oświadczenia woli w formie elektronicznej orzecznictwu sądów federalnych i stanowych.....	161
2. Propozycja całkowitego uchylenia przepisów Statute of Frauds (ustawy o oszustwach), przewidujących wymóg formy pisemnej.....	164
3. Propozycja wprowadzenia przepisów zapewniających spełnienie wymogu formy pisemnej przez złożenie oświadczenia woli w formie elektronicznej	168
§ 3. Forma elektroniczna w prawie amerykańskim.....	169
I. Uchwalenie aktów prawnych normujących podpis elektroniczny i zapis elektroniczny wprowadzających jednolite rozwiązania prawne w skali całego państwa.....	169

1. Modelowa jednolita ustawa o transakcjach elektronicznych.....	169
2. Federalna ustawa o podpisach elektronicznych w handlu światowym i krajowym	169
3. Założenia modelowej jednolitej ustawy o transakcjach elektronicznych.....	172
II. Pojęcie podpisu elektronicznego	174
III. Pojęcie podpisu w jednolitym kodeksie handlowym.....	177
IV. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	180
V. Pojęcie zapisu w ustawie modelowej, federalnej i jednolitym kodeksie handlowym.....	182
VI. Pojęcie zapisu elektronicznego	183
VII. Spełnienie wymogu pisma przez zapis elektroniczny	184
VIII. Zaniechanie wprowadzenia pojęć bezpiecznego podpisu elektronicznego i bezpiecznego zapisu elektronicznego oraz związanych z nimi domniemań prawnych do ustawy modelowej i federalnej	185
IX. Przypisanie osobie podpisu elektronicznego i zapisu elektronicznego	187
1. Stosowanie procedur bezpieczeństwa.....	189
2. Brak domniemań prawnych związanych ze stosowaniem procedur bezpieczeństwa	190
X. Spełnienie wymogu formy pisemnej przez zawarcie umowy w formie elektronicznej.....	191
1. Zasada niedyskryminacji umowy w formie elektronicznej .	191
2. Uzależnienie w ustawie federalnej spełnienia przez zapis elektroniczny wymogu pisma od posiadania przez niego formy zdanej do bycia zachowaną i ściśle odtworzoną.....	192
XI. Spełnienie wymogu przekazania informacji na piśmie przez przesłanie zapisu elektronicznego.....	194
XII. Ochrona konsumentów w przypadku spełnienia przez przedsiębiorców ciężącego na nich obowiązku udzielenia informacji na piśmie, za pomocą zapisu elektronicznego.....	198
XIII. Przechowywanie dokumentów w formie elektronicznej.....	200
XIV. Zasada niedyskryminacji podpisu elektronicznego i zapisu elektronicznego w postępowaniu dowodowym	206
XV. Zakres zastosowania ustawy modelowej i federalnej	207
XVI. Dopuszczalność i przesłanki wyłączenia stosowania ustawy federalnej w prawodawstwach stanowych	210
Rozdział III. Forma pisemna i elektroniczna w prawie Wielkiej Brytanii ..	215
§ 1. Forma pisemna w prawie Wielkiej Brytanii.....	215

I. Forma pisemna w prawie angielskim i walijskim	215
1. Umowy, które muszą być zawarte w formie deed (Contracts which must be made by deed lub inaczej under seal).....	215
A. Zawarcie umowy w formie deed	215
B. Zakres zastosowania formy deed	217
2. Umowy, których zawarcie musi być udowodnione na piśmie (Contracts which must be evidenced in writing).....	218
A. Geneza i zakres zastosowania ustawy o oszustwach (Statute of Frauds).....	218
B. Pojęcie memorandum umowy.....	222
C. Skutki niedochowania wymogów ustawy o oszustwach (Statute of Frauds).....	224
D. Umowa ubezpieczenia morskiego	226
3. Umowy, które muszą być zawarte na piśmie (Contracts which must be in writing).....	226
A. Umowa sprzedaży lub inna zobowiązująca do rozporządzenia prawem do nieruchomości.....	226
B. Weksel trasowany, weksel własny, czek.....	231
C. Regulated credit consumer agreements.....	232
D. Umowa ustalająca wynagrodzenie radcy prawnego	234
II. Forma pisemna w prawie szkockim.....	234
III. Pojęcia pisma i dokumentu w prawie angielskim, walijskim i szkockim.....	235
IV. Pojęcie podpisu w prawie angielskim i walijskim	237
1. Uwagi ogólne.....	237
2. Forma podpisu	238
A. Podpis obejmujący nazwisko. Podpis skrócony	238
B. Inicjały.....	240
C. Pseudonim	242
D. Podpis obejmujący słowo określające stosunek rodzinny łączący podpisującego z odbiorcą oświadczenia.....	244
E. Znak	246
3. Sposób złożenia podpisu	250
A. Podpis napisany piórem, długopisem, ołówkiem	250
4. Podpis wydrukowany, napisany na maszynie do pisania	251
5. Podpis odbity z pieczęci.....	253
6. Podpis złożony za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej, takich jak dalekopis, faks, poczta elektroniczna	260
7. Miejsce złożenia podpisu	264

V. Pojęcie podpisu w prawie szkockim	267
§ 2. Forma elektroniczna w prawie Wielkiej Brytanii.....	268
I. Uchwalenie aktów prawnych normujących podpis elektroniczny.....	268
II. Spełnienia wymogu pisma przez zapis elektroniczny	271
1. Zaniechanie wprowadzenia zasady prawnej równoważności pisma i zapisu elektronicznego w aktach prawnych.....	271
2. Opinia i rekomendacja Komisji Prawa (Law Commission) .	271
III. Pojęcie podpisu elektronicznego	275
IV. Pojęcie zaawansowanego podpisu elektronicznego	277
V. Moc dowodowa podpisu elektronicznego	279
VI. Spełnienia wymogu podpisu przez podpis elektroniczny	280
1. Zaniechanie wprowadzenia zasady prawnej równoważności podpisu i podpisu elektronicznego w aktach prawnych	280
2. Opinia i rekomendacja Komisji Prawa (Law Commission) .	280
A. Podpis cyfrowy	281
B. Skanowany podpis własnoręczny	282
C. Podpis klawiaturowy.....	282
D. Kliknięcie na ikonę „OK”, „Akceptuję” na stronie internetowej	283
3. Judykatura sądów angielskich.....	285
A. Orzeczenie w sprawie J Pereira Fernandes SA v. Mehta z 2006 r.	285
B. Orzeczenie w sprawie Orton v. Collins i inni z 2007 r.	287
C. Orzeczenie w sprawie Lindsay v. O’Loughnane z 2010 r.	288
Rozdział IV. Forma pisemna, elektroniczna i tekstowa w prawie Niemiec .	293
§ 1. Forma pisemna w prawie niemieckim	293
I. Uwagi ogólne	293
II. Forma pisemna.....	293
1. Zakres zastosowania formy pisemnej	294
2. Pojęcie dokumentu.....	295
A. Sposób sporządzenia dokumentu.....	295
B. Ujęcie całej czynności prawnej w treści dokumentu	295
C. Jednolitość dokumentu	296
3. Pojęcie podpisu	297
A. Podpis imienny	297
B. Podpis własnoręczny	298
4. Podpis złożony przez przedstawiciela strony czynności prawnej.....	299

5. Miejsce złożenia podpisu	299
6. Zawarcie umowy w formie pisemnej	300
7. Oświadczenie woli w formie pisemnej wymagające odebrania przez adresata.....	301
8. Zastępowalność formy pisemnej.....	301
§ 2. Forma elektroniczna w prawie niemieckim	302
I. Uchwalenie aktów prawnych normujących podpis elektroniczny i formę elektroniczną	302
II. Podpis elektroniczny	304
1. Pojęcie podpisu elektronicznego, zaawansowanego podpisu elektronicznego, kwalifikowanego podpisu elektronicznego, akredytowanego kwalifikowanego podpisu elektronicznego	304
2. Pojęcie certyfikatu, kwalifikowanego certyfikatu.....	307
3. Podmioty świadczące usługi certyfikacyjne.....	308
III. Forma elektroniczna.....	310
1. Zakres zastosowania formy elektronicznej.....	311
2. Funkcje formy elektronicznej.....	311
A. Funkcja identyfikacyjna.....	311
B. Funkcja zapewnienia autentyczności	312
C. Funkcja weryfikacyjna	312
D. Funkcja dowodowa.....	312
E. Funkcja ostrzegawcza.....	312
3. Zgoda odbiorcy dokumentu elektronicznego na zastosowanie formy elektronicznej.....	313
4. Pojęcie dokumentu elektronicznego	313
A. Sposób sporządzenia dokumentu elektronicznego	313
B. Ujęcie całej czynności prawnej w treści dokumentu elektronicznego. Jednolitość dokumentu elektronicznego	314
5. Podanie nazwiska wystawcy w dokumencie elektronicznym	314
6. Pojęcie kwalifikowanego podpisu elektronicznego	315
7. Zawarcie umowy w formie elektronicznej	315
8. Oświadczenie woli w formie elektronicznej wymagające odebrania przez adresata.....	316
IV. Moc dowodowa dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym.....	317
1. Dokument prywatny, dokument urzędowy.....	317

2. Dokument elektroniczny opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym.....	317
3. Zasada odpowiedniego stosowania przepisów o mocy dowodowej dokumentu prywatnego i dokumentu urzędowego do dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym	318
§ 3. Forma tekstowa w prawie niemieckim.....	322
I. Uchwalenie aktu prawnego normującego formę tekstową	322
II. Forma tekstowa	324
1. Zakres zastosowania formy tekstowej.....	324
2. Złożenie oświadczenia w dokumencie lub w inny sposób, odpowiedni do trwałego przedstawienia w znakach pisańskich	324
3. Wskazanie osoby składającej oświadczenie.....	325
4. Zamknięcie oświadczenia w rozpoznawalny sposób	326
5. Zastępowalność formy tekstowej.....	326
III. Moc dowodowa dokumentu sporządzonego w formie tekstowej	326
Rozdział V. Forma pisemna i elektroniczna w prawie Polski	328
§ 1. Forma pisemna w prawie polskim	328
I. Uwagi ogólne	328
1. Zasada swobody formy.....	329
2. Typy form czynności prawnych	329
II. Zakres zastosowania formy pisemnej.....	331
III. Sposób sporządzenia formy pisemnej	332
1. Pojęcie dokumentu	333
A. Język dokumentu.....	334
B. Utrwalenie dokumentu.....	334
2. Pojęcie podpisu.....	335
A. Treść podpisu	337
3. Własnoręczność podpisu.....	342
4. Sposób sporządzenia podpisu	345
5. Miejsce złożenia podpisu	345
6. Zastępcze postacie podpisu.....	348
IV. Dokonanie jednostronnej czynności prawnej i zawarcie umowy w formie pisemnej	349
V. Zastępowalność formy pisemnej.....	350
VI. Skutki niedochowania formy pisemnej.....	351
§ 2. Forma elektroniczna w prawie polskim	353

I. Podpis elektroniczny	353
1. Pojęcie podpisu elektronicznego.....	353
2. Pojęcie bezpiecznego podpisu elektronicznego.....	356
3. Pojęcie bezpiecznego podpisu elektronicznego weryfikowanego przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu	358
4. Pojęcie certyfikatu, kwalifikowanego certyfikatu oraz podmiotu świadczącego usługi certyfikacyjne	359
II. Forma elektroniczna.....	361
1. Przesłanki zachowania formy elektronicznej.....	362
2. Zakres zastosowania formy elektronicznej.....	364
3. Domniemania prawne związane z bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu	365
III. Zasada równoważności	367
IV. Zasada niedyskryminacji podpisu elektronicznego.....	367
Rozdział VI. Forma pisemna i elektroniczna w prawie Australii, Kanady, Chin, Tajwanu, Austrii, Czech, Francji, Rosji, Hiszpanii oraz Argentyny	369
§ 1. Forma pisemna w prawie australijskim	369
I. Zakres zastosowania formy pisemnej.....	369
II. Pojęcie pisma, dokumentu oraz zapisu	373
III. Pojęcie memorandum umowy.....	374
IV. Pojęcie podpisu.....	376
V. Skutki niedochowania formy pisemnej.....	378
§ 2. Forma elektroniczna w prawie australijskim.....	379
I. Uchwalenie aktów prawnych normujących podpis elektroniczny i zapis elektroniczny	379
II. Spełnienie wymogu pisma przez zapis elektroniczny.....	380
III. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	382
IV. Zasada niedyskryminacji transakcji dokonanej w formie elektronicznej.....	384
V. Zakres zastosowania ustaw o transakcjach elektronicznych	384
§ 3. Forma pisemna w prawie kanadyjskim.....	385
I. Zakres zastosowania formy pisemnej.....	386
II. Pojęcie pisma.....	387
III. Pojęcie podpisu.....	387
§ 4. Forma elektroniczna w prawie kanadyjskim.....	388
I. Uchwalenie aktów prawnych normujących podpis elektroniczny i dokument elektroniczny.....	388

II. Spełnienie wymogu pisma przez dokument elektroniczny w prawie prowincjonalnym i terytorialnym	390
1. Prowincje i terytorium common law	390
2. Quebec.....	392
III. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny w prawie prowincjonalnym i terytorialnym	394
1. Prowincje i terytorium common law.....	394
2. Quebec	396
IV. Spełnienie wymogu pisma i podpisu przez dokument elektroniczny oraz podpis elektroniczny w prawie federalnym	397
V. Zasada niedyskryminacji informacji oraz umowy w formie elektronicznej.....	399
VI. Zakres zastosowania jednolitej ustawy o handlu elektronicznym oraz opartych na niej aktów prowincjonalnych i terytorialnego	399
§ 5. Forma pisemna w prawie chińskim	401
I. Zakres zastosowania formy pisemnej.....	401
II. Pojęcie pisma i podpisu	402
III. Skutki niedochowania formy pisemnej.....	404
§ 6. Forma elektroniczna w prawie chińskim.....	404
I. Uchwalenie aktów prawnych normujących podpis elektroniczny i zapis elektroniczny	404
II. Spełnienie wymogu pisma przez zapis elektroniczny.....	405
III. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	407
IV. Zasada niedyskryminacji wiadomości elektronicznej i podpisu elektronicznego	407
V. Podmiot świadcząca usługi certyfikacyjne, podpisujący oraz strona polegająca na podpisie elektronicznym	409
VI. Zakres zastosowania ustawy o podpisach elektronicznych.....	412
§ 7. Forma pisemna w prawie tajwańskim	412
I. Zakres zastosowania formy pisemnej.....	412
II. Pojęcie dokumentu i podpisu.....	414
§ 8. Forma elektroniczna w prawie tajwańskim.....	414
I. Pojęcia zapisu elektronicznego, podpisu elektronicznego oraz cyfrowego	414
II. Spełnienie wymogu pisma przez zapis elektroniczny.....	415
III. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	415
IV. Zakres zastosowania oraz normowania ustawy o podpisach elektronicznych	416

§ 9. Forma pisemna w prawie austriackim.....	417
§ 10. Forma elektroniczna w prawie austriackim	417
I. Pojęcie podpisu elektronicznego, certyfikatu	418
II. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	419
III. Zasada niedyskryminacji podpisu elektronicznego.....	421
§ 11. Forma pisemna w prawie czeskim	421
I. Zachowanie formy pisemnej	422
II. Wiadomość elektroniczna, podpis elektroniczny.....	423
III. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	424
IV. Pojęcie znacznika elektronicznego	425
§ 12. Forma pisemna w prawie francuskim	426
I. Pojęcie pisma	427
II. Pojęcie podpisu.....	428
III. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	431
IV. Zachowanie formy pisemnej.....	432
§ 13. Forma pisemna w prawie rosyjskim	433
I. Zakres zastosowania zwykłej formy pisemnej.....	433
II. Zachowanie zwykłej formy pisemnej	434
III. Elektroniczny podpis cyfrowy	436
IV. Spełnienie wymogu podpisu przez elektroniczny podpis cyfrowy	437
V. Skutki niedochowania zwykłej formy pisemnej.....	438
§ 14. Forma elektroniczna w prawie hiszpańskim.....	438
I. Pojęcie dokumentu elektronicznego.....	439
II. Spełnienie wymogu pisma przez dokument elektroniczny.....	439
III. Pojęcie podpisu elektronicznego, certyfikatu	440
IV. Spełnienie wymogu podpisu przez podpis elektroniczny.....	442
V. Dopuszczalność dowodu z dokumentu elektronicznego	443
§ 15. Forma elektroniczna w prawie argentyńskim.....	444
I. Pojęcie podpisu elektronicznego, cyfrowego oraz certyfikatu..	444
II. Spełnienie wymogu pisma i podpisu przez dokument elektroniczny oraz podpis elektroniczny	445
Zakończenie. Wnioski	447
Indeks rzeczowy	471

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

ABGB.....	<i>Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch</i> – kodeks cywilny z 1.6.1811 r. (Austria)
AELFIT.....	<i>An Act to establish a legal framework for information technology</i> – ustawa o ustanowieniu ram prawnych dla technologii informatycznych z 21.6.2001 r. (Quebec, Kanada)
BGB.....	<i>Bürgerliches Gesetzbuch</i> – kodeks cywilny z 1.7.1896 r. (Niemcy)
CCQ.....	<i>Code civil du Québec, Civil Code of Quebec</i> – kodeks cywilny prowincji Quebec z 18.12.1991 r. (Kanada)
CISG.....	<i>Convention on Contracts for the International Sale of Goods</i> – Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów podpisana 11.4.1980 r. w Wiedniu
CLC.....	<i>Contract Law of the People's Republic of China</i> – prawo umów Chińskiej Republiki Ludowej z 15.3.1999 r.
CUECIC.....	<i>United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts</i> – Konwencja Narodów Zjednoczonych o używaniu komunikacji elektronicznej w międzynarodowych kontraktach z 23.11.2005 r.
DCFR.....	<i>Draft Common Frame of Reference</i> – Wspólny Układ Odniesienia
DSL.....	<i>Digital Signature Law, Ley de Firma Digital</i> – ustawa z 11.12.2001 r. – Prawo o podpisie cyfrowym (Argentyna)
dyrektywa 1999/93/WE.....	dyrektywa 1999/93/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 13.12.1999 r. w sprawie wspólnotowych ram w zakresie podpisów elektronicznych (Dz.Urz. WE L 13 z 19.1.2000 r., s. 12)
dyrektywa 2000/31/WE.....	dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8.6.2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz.Urz. WE L 178 z 17.7.2000 r., s. 1)
ECA.....	<i>Electronic Communications Act</i> – ustawa o komunikacji elektronicznej z 25.5.2000 r. (Wielka Brytania)